



# Pita Isfahan



en vrouw inspecteerde haar spiegelbeeld in de winkelruit, terwijl ze ongeduldig wachtte op het sluitingsuur. Ze probeerde onopvallend naar binnen te turen, om te zien welke groente er die dag was blijven liggen. Geen bloemkool, alsjeblieft, niet weer, bad ze, terwijl de vingertoppen van haar linkerhand de brandplekken op haar wangen streelden. Ze zag er moe uit. Het kind dat haar andere hand vasthield, begon zachtjes te kuchen.

Een man met een hoed observeerde hen vanop het trottoir aan de overkant van de straat. Ze hadden hem niet zien aankomen. Maar hij sloeg hen gade, met zijn handen in zijn zakken en zijn gezicht half verscholen in de brede kraag van een grijze stoffen jas. Het gehoest van het kind ontrok moeders blik aan de ruit. Ze boog zich over het kind en klopte het zachtjes op de rug. Ze had geen idee wat ze verder nog zou kunnen doen. Maar het kind stopte niet met hoesten. De man met de hoed had een notitieboekje en een zilveren pen uit zijn linkerbinnenzak genomen. Hij aarzelde. Hij zag hoe de moeder het roodgloeiende hoofd van het kind streelde, ze probeerde het te sussen. Hij bleef nog even staan, met de pen in de hand. Dan draaide hij zich plots om en vertrok. Niet vandaag.

Er leek een last van zijn schouders te vallen. Een lichtheid zoals hij die zelden had mogen ervaren vulde zijn hoofd, van zijn grijze slapen tot de voering van zijn hoed. Een fijne glimlach speelde rond zijn lippen.



De man met de hoed was vertegenwoordiger voor een internationaal bedrijf, met ontelbare filialen en vertakkingen tot in de verste en meest godvergeten uithoeken van het menselijke bestaan. De alomtegenwoordigheid van de firma werd maar verzekerd door mensen zoals hij, die altijd onderweg waren. Altijd het kortste traject tussen het vorige en het volgende punt, van opdracht naar opdracht, het hield nooit op.

Hij zou niet meer met zekerheid kunnen zeggen hoeveel paar grijze leren schoenen hij had versleten sinds hij voor het eerst de straten had bewandeld. Na verloop van tijd begonnen namen van wijken en steden door elkaar te lopen, ze verloren hun betekenis en vervaagden. Samen vormden zij een labyrintisch geheel: zijn werkplaats, zijn territorium.

Wie vanop een lagere sport op de ladder naar zijn positie keek, beneed hem om de macht die hij moest hebben. Wie van bovenaf op hem neerkeek, bespote hem om zijn gebondenheid. En zo had hij zichzelf tot vandaag ook gevoeld: gebonden. Hij keek rond. Alles was er nog. Zou het echt zo eenvoudig zijn? Simpelweg vertrekken en niet omkijken? Hij begon te denken. Nee, zo gemakkelijk kon het niet zijn. Een scherpe noordenwind stak de kop op. Hij drukte zijn hoed wat steviger op zijn hoofd.

Hij had zó lang over deze dag gefantaseerd, over het moment waarop hij het heft in eigen handen zou nemen. Een daad van echte wilskracht. Niet zoals al de mensen die hem passeerden, die dachten over een vrije wil te beschikken, maar uiteindelijk toch exact op die plek uitkwamen waar ze moesten zijn. Werkelijk geen enkel moment had hij stilgestaan bij de vraag hoe het dan zonder hem verder moest in het bedrijf. Tot nu. Hij begon te twijfelen. Wat als alle anderen zijn voorbeeld zouden volgen? Hij



fronste de wenkbrauwen. De schade zou niet te overzien zijn. Het zou het einde betekenen. Waar was hij aan begonnen?



Niet veel later had het laatste gensterije euforie de man verlaten en plaatsgemaakt voor schuld en geschonden plichtsbesef. Hij had zich moeten inhouden, verdomme, hij had de stemmen in zijn hoofd moeten smoren. Had hij werkelijk gedacht er zomaar uit te kunnen stappen, van de ene op de andere seconde? Met de verantwoordelijkheid die op zijn schouders rustte? Onnozelaar, dacht hij bij zichzelf. De fata morgana van vrijheid had hem gruwelijk verblind. Alleen al de gedachte ooit vrij te zijn, leek hem plots absurd. Maar het was gebeurd. Hij keek naar de lucht. Donkere wolken paktten samen boven de stad. Beter geen tijd verliezen, gewoon naar het filiaal gaan en daar zien. Er was een waterkansje dat het wel zou overwaaien.

Hij baande zich een weg door de winkelstraat, stak over en bij Pita Isfahan sloeg hij links een steegje in. Daarna rechts en dan weer links. Het gebouw dat voor hem opdoemde, was groot en grauw. Bij het tekenen van de plannen had men zelfs de meest elementaire esthetische principes naast zich neergelegd: alles in functie van de functionaliteit. Van buitenaf telde het gebouw zes horizontale rijen op elkaar gestapelde glazen vierkantjes. Het had een oud ziekenhuis kunnen zijn, of een tuchtschool. Een regionale vestiging van de belastingadministratie, of een archief.

De man met de hoed nam een zijdeur aan de linker kant van het gebouw. De gang die zich voor hem ontrolde, werd verlicht door TL-lampen. Een licht gezoem begeleidde hem naar het trappenhuis. Beide liften waren buiten gebruik.

De trappen waren smerig. Zijn grijze leren schoenen lieten hun afdruk na in het stof dat zich op de treden verzameld had. Hij bleef maar stijgen. Toen hij de zesde verdieping bereikte, hield hij halt en haalde diep adem. Dan volgde hij de zoemende gang naar de andere kant van het gebouw. Daar

ontslot hij een dubbele deur en wandelde een zaal binnen. Tussen de lege rijen stoelen begaf hij zich naar voren. Hij besteedde het podium en liep de coulissen in. Achter het gordijn opende hij een deurtje, waarachter een steile trap verscholen zat. Hij greep de leuning stevig vast en ging naar boven.

Twee rijen rechthoekige tafels, die met de smalste zijde tegen elkaar waren geschoven, vulden de kamer. De schermen van vier schier eindeloze stroken dektops leverden het schaarse licht in het zoldervertrek. De computers stonden per twee, met de ruggen naar elkaar. Aan elke tafel zaten twee vale mannetjes tegenover elkaar ijverig data te verwerken. Zij tokkelden synchroon op hun toetsenborden. Er waren muizen noch speakers. De mannetjes droegen grijze pakken en werkten blootshoofds. Het merendeel van hen was kalend. Op de eerste tafel van elke rij stond een apparaat dat aan een ouderwetse scanner deed denken.

De man met de hoed haalde het notitieboekje uit zijn binnenzak en doorbladerde het tot de laatste beschreven pagina. Hij nam de bladzijden samen tussen duim en wijsvinger en scheurde het pakketje er in één ruk uit. Met zijn rechterhand opende hij de laadbak van het apparaat voor hem en deponeerde er de papieren in. Hij zette een paar stappen achteruit en wachtte af.

Er gebeurde niets.

Hij was al bij de deur toen hij een lichte kuch hoorde. Hij draaide zich om. Eén van de mannetjes had zijn gezicht van het scherm gekeerd en keek hem aan.

‘De balans klopt niet. Ik mis een item.’

‘Probeer opnieuw’, zei de man met de hoed, ‘u heeft zich misschien vergist.’

Bij het horen van die laatste woorden fronste het mannetje de wenkbrauwen. Zonder te protesteren wendde hij zich weer tot zijn scherm en begon te tokkelen. Na een tiental seconden sprak hij opnieuw: ‘De balans klopt niet. Ik mis een item. Ik moet dit melden.’

‘Wacht’, zei de man met de hoed, ‘laat u mij die balans eens zien.’

Hij inspecteerde de reeksen getallen op het scherm en deed alsof hij

nadacht. Na een tijdje wendde hij zich tot de administrator.

'Ik denk dat ik weet wat het probleem is. Ik los het meteen op. Maar zolang ik weg ben, meldt u niets, begrepen?'

De administrator richtte zich zwijsend weer tot zijn scherm. De man met de hoed draaide zich om en verliet het vertrek.

## II

Gehaast begaf hij zich naar het parkje aan het water waar zij zich ongeveer moesten bevinden. Op het enige bankje stond een gevulde boodschappentas. Een vrouw was druk aan het telefoneren. Met haar vrije hand had zij het kind losgelaten om iets in haar handtas te zoeken.

'Nee schatje, hoe vaak moet ik het nog zeggen? Ik heb uw sigaretten helemaal niet van de keukentafel gepakt... ge hebt ze zeker zelf verlegd... maar kalmeer toch een beetje... nee, zo bedoelde ik dat niet... sorry, oke? Sorry... en hebt ge al in de schuif gekeken?'

Het kind had een lange stok opgeraapt, waarmee het in de dode bladeren op het water porde. De vrouw keek even op.

'Ver genoeg van de rand blijven, Dustini!'

De man met de hoed nam zijn notitieboekje. De vrouw bleef maar bel-len. Hoewel ze soms lachte, slaagde ze er niet in de vrees in haar stem te verbergen. Vanuit de verte kwam het geluid van sirenes aangewaaid. De vrouw verhief haar stem om verstaanbaar te blijven. De sirenes kwamen steeds dichterbij. Het waren verschillende melodieuze die ongenadig door elkaar loeiden.

Hij nam de zilveren pen uit zijn binnenzak. De vrouw keek op vanuit haar handtas. Twee ambulances en een brandweerwagen raasden voorbij. Alle aanwezige ogen volgden de sirenes, die langgerekt klagend uit het zicht verdwenen. Enkel de man met de hoed staarde naar de kringen op het water. Het wateroppervlak glansde en straalde een lome rust uit. Maar

hij kende de verraderlijke kracht van de kille onderstromen. Hij vertrok.

Op dat moment werden voorbijgangers opgeschrikt door een wan-hopige, schrille schreeuw. Bij het water vonden zij een vrouw die ver-weesd staarde naar een lange stok op het water. Later getuigden zij dat zij de vrouw tot hun spijt pas na haar klaagzang hadden opgemerkt. Enkele voorbijgangers meenden zich echter een man te herinneren, die van op het trottoir aan de overkant naar het water keek. Omtrent de kenmerken van zijn persoonbeschrijving legden zij echter tegenstrijdige verklaringen af. Naargelang de ondervraagde droeg de onbekende kroongetuige een muts, een pet of een hoed. Hij had een onopvallende, scherpe of platte neus. Hij was groot noch klein.

Niet veel later betraden de grijze leren schoenen opnieuw de stoffige treden van het trappenhuis.

## III

De viering in het crematorium was erg ingetogen en verliep volgens de wensen van de overledene. Van de familie bleef enkel de zoon over. De rest van de zitplaatsen werd bezet door vrienden, collega's, leerlingen en verscheidene hoogwaardigheidsbekleders. Vrienden lazen voor uit een selectie van teksten die de dode deels verzameld en deels zelf geschreven had. Er was een grondige voorbereiding aan de dienst voorafgegaan.

De jongeman hoorde zijn vaders vrienden zijn vaders woorden voor-dragen. De verhalen die hij de laatste jaren van zijn leven geschreven had, waren al doordrenkt van het afscheid en de dood. Hij was er klaar mee, zoals hij zelf gezegd had. De laatste weken had hij besteed aan het plannen van zijn eigen uitvaart. 'Ik wil vanuit het graf spreken, jongen,' had hij tot zijn zoon gezegd, 'enkel mijn stem mag klinken. Ik zal hard en eerlijk zijn. Wie kan mijn leven beter samenvatten dan ikzelf? Enkel ik kan beschrij-ven hoe ik geprobeerd heb het hier te rooien. Hoe ik smeetlapperij heb

begaan en ondergaan. Hoe ik het beest in m'n kop nooit de baas kreeg. Hoe je moeder dat bijna gelukt was en hoe zij aan mij kapot ging, net zoals de anderen. Enkel ik kan mezelf wegen.'

'Enkel ik,' dacht de jongeman. Natuurlijk was eerlijkheid nooit de enige drijfveer. Zijn vader werd als een genie beschouwd en wist zichzelf naar waarde te schatten. Elk aspect van de dienst moest uitstralen dat hij *larger than life* was en over de grenzen van de dood heen tot hen sprak. Toen zij samen zijn testament opmaakten, had hij het niet kunnen laten cynisch op te merken dat zijn dood een goede zaak was voor zijn nageslacht. Heruitgaven, verzameld werk: niets kon de mallemlolen zo in gang doen schieten als de dood van een schrijver. *Let's all drink to the death of a clown...*

Het geneurie zinderde nog na in zijn hoofd. De jongeman probeerde in zijn gedachten de publieke figuur van zijn vader te scheiden. De eerste mocht meteen verbrand worden. Hij had nooit leren omgaan met de aandacht. Daardoor had hij nauwelijks tijd gehad om nog vader te zijn. Hij voelde de geen verdriet, maar een ontzettend drukkende leegte. Hetzelfde gevoel had hem overvallen bij de dood van zijn grootvader, al was het toen nog onbestemd. Hij herinnerde het zich nog goed: het rusthuis, dezelfde glimlach op het gezicht van elke verpleegster en verzorgster, de allesdoordringende geur van schoonmaakproducten, de overdreven bloembakken en de moedeloosheid. Hij was veertien en zijn grootvader was er plots niet meer. Ook toen voelde hij geen verdriet en hij herinnerde zich nog helder hoezeer hem dat verward had. Er was enkel dat benauwde gevoel, alsof hij geen lucht kreeg en iets hem loodzwaar tegen de grond drukte. Hij had het zijn vader verteld. Het was één van de beste gesprekken die zij ooit gehad hadden. Een van de enige, ook. Zijn vader vertelde hem dat hij zich geen zorgen moest maken. Wat er met hem gebeurde, was normaal. Het was de tijd.

'Zie je, ons leven en dat van de wereld kan je vatten in ontelbare klokken die elk op een verschillend tempo rondtikken. Degene die je het best kent, is de dagelijkse tijd, die van je polshorloge, van trainen die te laat komen, van het halfuurlijkse nieuws op de radio en de olympische records.

Dan heb je grotere en tragere klokken, zoals de seizoenen. Die zie je niet zomaar voorbijgaan, ze verschuiven erg langzaam, onmerkbaar bijna, tot je in een zeldzaam moment van rust plots beseft dat ze al achter je liggen. Dat klinkt vreemd, maar denk er eens over na: je beseft pas wat een zomer is wanneer de herfst al volop waait.

Maar wat jij nu voelt, is van een nog grotere, nog tragere orde. Opa was de laatste van je grootouders. Jij was zijn kleinkind. Die twee zaken hangen aan elkaar vast, ze bestaan niet zonder elkaar. Nu opa dood is, ben jij ook niemand's kleinzoon meer. Door zijn dood schakelt binnen in jou een gigantische, gietijzeren klok met drie standen van nul naar één. Slechts driemaal in je leven verschuift hij. De eerste twee maal wanneer dat gebeurt, word je vanbinnen helemaal overhoop gegooid. De derde slag voel je niet meer. Wat je nu in je lijf voelt nabonzen, is de eerste slag. Je bent geen kleinkind meer, je bent enkel nog kind.'

Slechts op dat moment had hij voor het eerst beseft dat zijn opa niet alleen zijn opa, maar ook zijn vaders vader was. Hij had hem in de ogen gekeken en gevraagd:

'Maar wat ben jij dan, nu?'

Zijn vader glimlachte en kneep hem in zijn schouder.

'Ik?' zei hij zacht. 'Ik ben je vader.'

Daar, op de eerste rij in het rouwcentrum, voelde de jongeman zich ontzettend alleen. Hij had bij zijn weten geen kind verwekt en was zijn vader verloren. 'Zijn zoon,' stond in het doodsbericht dat drie dagen geleden in alle kranten verschenen was, maar dat was hij dus niet meer. Hij voelde de tweede slag van de loden wijzer nazinderen in heel zijn lijf. De derde zou de laatste zijn.

De man met de hoed zat op de laatste rij. Hij bezocht zelden crematoria, noch begrafenissen en voelde zich zoals een schilder die een museum bezocht. Zelden werd hem de tijd gegund om het resultaat van zijn werk te aanschouwen. De kist vooraan in de zaal was gesloten, maar hij kon zich de man nog helder voor de geest halen. Hij herinnerde zich dat hij hem vijf

## Pita Isfahan

dagen geleden in het ziekenhuis bezocht had. Toen hij aan de voet van het ziekenhuisbed stond en zijn notaboekje bovenhaalde, zag hij dat de man in het bed hem recht in de ogen keek. Dat gebeurde niet vaak. Het maakte de zaken ergens gemakkelijker.

Hij had het boekje opengeslagen op de juiste pagina. Op het blaadje stonden twee verticale kolommen van telkens vier cijfers. De eerste drie reeksen van elke kolom waren door een streepje met elkaar verbonden. De man in het bed keek de man met de hoed nog steeds in de ogen. Die nam zijn zilveren pen en bracht de punt naar zijn blad. Met een rechte streep verbond hij het linkse getal met het rechtse. Een elektronisch apparaat zond een langgerekte, klagende piep uit. Een jongeman die naast het bed zat, barstte in tranen uit.

Nee, dacht de man met de hoed, hij zou er nooit kunnen uitstappen. Hij beneed de mensen om het moment waar zijzelf zoveel angst voor hadden. Zij wisten tenminste dat het eindig was. Zij konden hun lijf en hun hoofd te rusten leggen. Zij konden vergaan. Het was onwonderlijk dat hij zich die ochtend even buiten de gang der zaken had kunnen zetten. Een kosmische revolte van een halfuurtje, dacht hij, en hij moest glimlachen. Hij nam zijn notitieboekje in de hand en verliet de kamer. Niemand zag hem vertrekken.

Toen hij weg wandelde, weerklonk een luide knal. Vlammen sloegen uit het dak van het crematorium en vermengden zich met gesmoorde kreten van angst. De man met de hoed draaide een viertal bladzijden om en stak zijn boekje weg. Even stond hij stil en keek naar de grond. Hij moest nog eens nieuwe schoenen kopen.